

Fyrisitingarlig sektaruppskot

L Ø G M A N S S K R I V S T O V A N

Lógartænastan mars 2020

Lögbitar

Ætlanin við lögbitunum er stutt at lýsa nökur yvirskipað lögfrøðilig ella faklig evni, sum tað er gott at hava sum undirstøði, tá ein lóg ella aðrar rættarreglur skulu gerast.

Lögbitarnir eru eitt leiðbeinandi ískoyti til rundskrivið um lógarsmið.

Lögbitarnir eru gjørdir í samráð við tey stjórnarráð ella myndugleikar, sum hava serligan kunnleika innan økið, sum lögbitin viðvíkur.

Nella Festirstein
Deildarstjóri á lógartænastu

Løgbiti nr. 12

Fyrisitingarlig sektaruppskot

Í hesum lögbita verða mörkini millum úttinnandi valdið og dømandi valdið viðgjørd í sambandi við møguleikan hjá fyrisitingarligum myndugleikum at nýta fyrisitingarlig sektaruppskot, tá ið mál skulu avgerast.

1. Valdsbýtið

§ 1 í lögtingslóg um stýrisskipan Føroya er soljóðandi:

Í yvirtiknum málum er lóggávvaldið hjá lögtinginum og lögmanni í felag. Úttinnandi valdið er hjá landsstýrinum. Dómsvaldið er hjá dómsstólunum.

§ 3 í Danmarks Riges Grundlov er soljóðandi:

Den lovgivende magt er hos kongen og folketinget i forening. Den udøvende magt er hos kongen. Den dømmende magt er hos domstolene.

Hesar reglur um valdsbýtið áseta, hvørjar uppgávur ávikavist lögting og lögmaður (kongur og fólkating), landsstýri (kongur) og dómstólar hava, og seta samstundis mörk fyri, hvussu langt hvør av teimum trimum leikarunum í valdsbýtinum kunnu fara.

Tað er sostatt uttan víðari greitt út frá lógarásetingunum, at landsstýrið ikki kann lóggeva, og at lögtingið ikki kann døma. Tó at hetta kann sýnast týðiligt, kunnu tað í lóggávuarbeiðnum stinga seg upp spurningar um, hvar markið er, og hvussu langt lóggávvaldið og úttinnandi valdið kunnu fara tá tað kemur til at døma, undir hesum serliga at revsa.

2. Fyrisitingarlig avgerð ella revsing

Sambært valdsbýtinum, sum greitt frá omanfyri, er tað avgerandi fyri, hvussu eitt ítøkiligt mál skal viðgerast og hvør skal viðgera tað, um talan er um eina fyrisitingarliga avgerð ella um eina revsing.

Valdsbýtið í stýrisskipanini og í grundlógini hava við sær, at tað einans eru dómstólar, sum kunnu døma, og harvið áleggja revsing. Revsing kann einans verða áløgd undir einum revsimáli, har rættartrygdin hjá tí einstaka verður tryggjað. Hetta hevur við sær, at reglurnar í rættargangslógini um revsimál altíð eiga at verða fylgdar um revsing skal áleggjast. Rættargangslógin hevur ásetingar um, hvussu myndugleikar, undir hesum dómstólar, politi og ákærvald, skulu handfara revsimál. Hesar ásetingar skulu tryggja borgaranum í Føroyum eina virkna verju av teirra rættindum.

Av tí, at serligu reglurnar í rættargangslógini skulu nýtast í revsimálum fyri at geva borgarum ta verjuna borgarin skal hava, er avgerandi, at tað er greitt, nær talan er um eitt revsimál.

Sambært artikkul 6 í Evropeiska Mannarættindasáttmálanum, sum er settur í gildi fyri Føroyar sum lóg 1. mai 2000, hevur ein og hvør rætt til eina rættvísa og almenna rættargongd m.a. tá viðkomandi er ákærdur fyri eitt lógarbrot, t.e. í revsimálum.

Henda áseting hefur við sær, at tað í Evropeiska Mannarættindasáttmálanum verður veitt persóni, sum er ákærður fyri eitt lógarbrot, ein serlig trygd við tað, at revsing einans kann verða álagd í sambandi við eina rættvísa og almenna rættargongd.

Hvørt talan er um eina ákæru um lógarbrot og harvið eitt revsimál, sum gevur borgaranum rætt til serliga verju, hefur Evropeiski Mannarættindadómstólin í siðvenju lagt fast, at tað í hesi avgerð m.a. skal metast um, hvussu málið er bólkað nationalt, slagi av lógarbroti, og slag og styrki (intensitet) av sanktiónini.

Henda meting hefur m.a. við sær, at um eitt lógarbrot í nationalari lóggávu er regulerað í revsirættinum, kann hetta geva eina ábending um, at tað er at rokna sum eitt revsimál. Er talan um reglur, sum eru eins ella samanberiligar við revsiásetingar í revsirættinum kann hetta tala fyri, at talan er um eitt revsimál. Hetta er eisini galdandi, um ein áseting vendir sær ímóti øllum, sum bróta reglurnar. Um ásetingin hefur eitt avskrekkjandi ella revsandi endamál, tá talar hetta eisini fyri, at talan er um eitt revsimál, sum skal avgerast innanfyri revsirættargangin. Er talan um eina frælsisrevsing, talar hetta fyri, at talan er um eitt revsimál. Tá sektir verða álagdar verður m.a. hugt at møguligu støddini umframt avleiðingunum av, at sektin ikki verður goldin. Eisini verður hugt at, um sektin verður ásett eftir somu meginreglum, sum revsing verður ásett.

Ein slík heildarmeting kann hava við sær, at sjálvst um eitt mál ikki er bólkað, sum eitt revsimál, er tað kortini at meta sum eitt slíkt mál, tí virknaðurin av avgerðini er tann sami, sum av eini revsing. Er niðurstøðan henda, eigur tí einstaka at verða givin tann rættartrygd, sum verður givin í revsirættarganginum.

3. Fyrisitingarligar sektir

Ein fyrisitingarlig sekt (da. administrativ bøde, en. administrative fine) er ein sekt, sum ein fyrisitingarligur myndugleiki tekur avgerð um í einum fyrisitingarligum máli og við at fylgja teimum reglum, sum vanliga eru galdandi fyri ein fyrisitingarligan myndugleika.

Tað er ivingarsamt um fyrisitingarligar sektir eru í samsvari við § 1 í stýrisskipanini og § 3 í grundlógini, sum ásetur valdsbýti millum lóggevandi, útinnandi og dømandi valdið.

Tað er ein grundleggandi meginregla í føroyskum og donskum rætti, at sektir, sum eru at meta sum eitt revsirættarligt tiltak, einans kunnu verða álagdar av einum dómstóli og við teimum trygdum fyri ákærda, sum revsirættargangurin gevur. Hetta er eisini í samsvari við siðvenju hjá Evropeiska Mannarættindadómstólinum, sum greitt frá omanfyri.

Hóast ein sekt verður kallað fyrisitingarlig, kemst sostatt ikki uttanum, at virknaðurin er at meta sum ein revsing, og at tað óiva eisini í flestu førum er endamálið at revsa fyri eitt lógarbrot.

At tað umframt eina fyrisitingarliga sekt er møguligt at revsa, t.d. við eini revsirættarligari sekt, hefur eisini við sær møguleika fyri dupultari revsing, sum tað vanliga er forboð fyri, sbt. meginregluni *ne bis in idem*.

Av hesum orsökum er ikki møguligt í lóg at áseta reglur um, at myndugleikar kunnu geva fyrisitingarligar sektir fyri lógarbrot.

4. Fyrisitingarlig sektaruppskot

Eitt fyrisitingarligt sektaruppskot er ein revsirættarlig avgerð, sum ein fyrisitingarmyndugleiki kann gera uppskot til, og sum bert kann nýtast í heilt serligum fòrum. Fyrisitingarlig sektaruppskot hava við sær, at revsimál kunnu verða avgjørd við eini sekt, *uttan* at dómstólarnir hava tikið lut í tí ítøkiligá málinum.

Treytirnar fyri at brúka henda avgerðarhátt eru strangar m.a. tí, at fyrisitingarlig sektaruppskot víkja frá, hvussu revsimál vanligá verða viðgjørð. Revsimál verða vanligá kannað av politinum. Er grundarlag fyri tí, letur politiið ákæruvaldinum málið, sum ger av, um ákæra skal verða reist. Verður ákæra reist, eru tað dómstólarnir, sum taka støðu til, um ákærði er sekur og áseta revsingina.

Rættargangslógin inniheldur eina umfatandi regulering av mannagongdum í revsimálum, sum m.a. tryggjar rættartrygdina hjá tí einstaka í revsimálum. Ein av meginreglunum er, at tað er dómsvaldið, sum ásetur revsing. Rættargangslógin loyvur tó í ávísu fòrum ákæruvaldinum at avgreiða mál við fyrisitingarligum sektaruppskotum.

Ein fyrimunur við fyrisitingarligum sektaruppskotum kann vera, at tann myndugleikin, sum arbeiðir við økinum í tí dagliga og hevur serligan kunnleika á økinum, kann avgreiða mál, sum ikki hava við sær hægri revsing enn sekt, rímiliga skjótt og *uttan* at tyngja rættarskipanina óneyðugt.

Skal einum fyrisitingarligum myndugleika verða heimilað at geva fyrisitingarlig sektaruppskot fyri brot á ásetingar í eini lóg krevst, at hetta er beinleiðis heimilað í lógartekstinum, og at tað er nærri grundgivið fyri hesum í viðmerkingunum til ásetingina.

Heimild at geva fyrisitingarlig sektaruppskot eigur at verða nýtt við varsemi, m.a. tí at hetta brýtur við meginregluna um, at revsimál verða viðgjørð av teimum myndugleikum, sum hava serkunnleika á revsiøkinum, og at tað tí kann setast spurnartekin við rættartrygdina hjá tí einstaka.

Rættarøki, sum í dag heimila fyrisitingarligum sektaruppskotum eru t.d. sjófeingisøkið og skattaøkið. Orsökini til, at hesi øki eru egnað at nýta fyrisitingarlig sektaruppskot er, at talan er um økið har tað kunnu verða nógv mál av sama slag, og sum kunnu verða torgreidd. Tí kann tað verða ein fyrimunur, at tað er myndugleikin á økinum, sum hevur neyðugan serkunnleika, sum tekur avgerðina.

4.1. Treytir fyri nýtslu av fyrisitingarligum sektaruppskotum

Fyrisitingarlig sektaruppskot eru revsirættarligar avgerðir, sum skulu lúka treytirnar í revsirættarganginum, og sum av rættartrygdarávum bara kunnu nýtast í heilt serligum fòrum. Tað er sostatt eitt krav, at málini *eru egnað* at avgreiða á henda hátt. Við hetta er at skilja, at talan skal verða um lógarbrot, sum eru av *sama slagi*, eru *einføld* og *uttan próvlig ivamál*.

Hetta hevur við sær, at fyrisitingarlig sektaruppskot einans eiga at verða nýtt, um lógarbrotini eru greið og tað ber til *uttan víðari* at staðfesta tey, og tað skal ikki gerast ein ítøkilig meting í hvørjum einstøkum føri.

Umframt, at fyrisitingarlig sektaruppskot einans kunnu nýtast í serligum fòrum, er tað eisini ein treyt, at tann, sum hevur framt brotið, *játtar seg sekan í brotinum* og *váttar at gjalda sektina*.

Tað er umráðandi at hava fyri eyga, at talan er um revsing, og tí er tað eisini ein treyt fyri at nýta fyrisitingarlig sektaruppskot í einum ítøkiligum máli, at dómsvaldið hevur lagt sektarstøðið fast í mun til tað ítøkiligá lógarbrotið. Tað er sostatt ikki fyrisitingin, sum avgerð, hvussu hørð revsingin skal

vera. Hetta hefur við sær, at tey fyrstu málini um brot á eina áseting, sum kann revsast við fyrisitingarligum sektaruppskoti, skulu leggjast fyri rættin, sum ger av, hvat sektarstöðið fyri brotini er.

Treytirnar fyri nýtslu av fyrisitingarligum sektaruppskotum hava við sær, at hetta slagið av áseting hóskar best á økjum, har sum nógv mál av sama slag eru, og har tað tí kann hava við sær óneyðuga orkuspillu fyri myndugleikarnar at føra málið, umframt at tað kann vera óneyðuga tyngjandi fyri tann einstaka at skula ígjøgnum rættarskipanina.

Mál, sum ikki kunnu avgreiðast við einum fyrisitingarligum sektaruppskoti, t.d. tí viðkomandi ikki kann játta seg sekan ella tí málið ikki er einfalt, verða latin politinum og ákærvaldinum at avgreiða.

Av tí, at talan er um revsirættarligar avgerðir skulu reglurnar í rættargangslógini um innihald í ákærurinum og um, at skuldsetti ikki hefur skyldu til at úttala seg, nýtast samsvarandi í málum, tá fyrisitingarlig sektaruppskot skulu nýtast. Myndugleikar, sum fáa heimild at geva fyrisitingarlig sektaruppskot skulu eisini verða serliga varug við forboðið ímóti sjálvinkriminering, sum eisini fylgir av artikkul 6 í Evropeiska Mannarættindasáttmálanum.

Um fyrisitingarliga sektaruppskotið verður samtykt av tí, sum hefur fingið tað, fellur onnur revsirættarsókn burtur. Hetta hefur við sær, at tann sum tekur við einum sektaruppskotið ikki seinni kann verða ákærdur fyri sama brot, og at sama brot ikki seinni kann verða lagt fyri rættin. Hetta er í tráð við forboðið ímóti dubultari revsing, t.e. ne bis in idem.